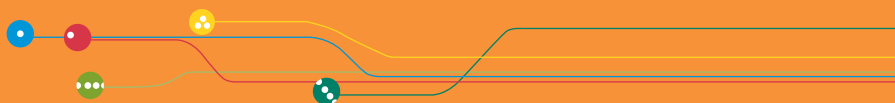

Praca niezarobkowa poza gospodarstwem domowym w Polsce

Wstępne wyniki pierwszego badania
„pracy wolontariackiej”
przeprowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny

Europejski Rok Wolontariatu 2011

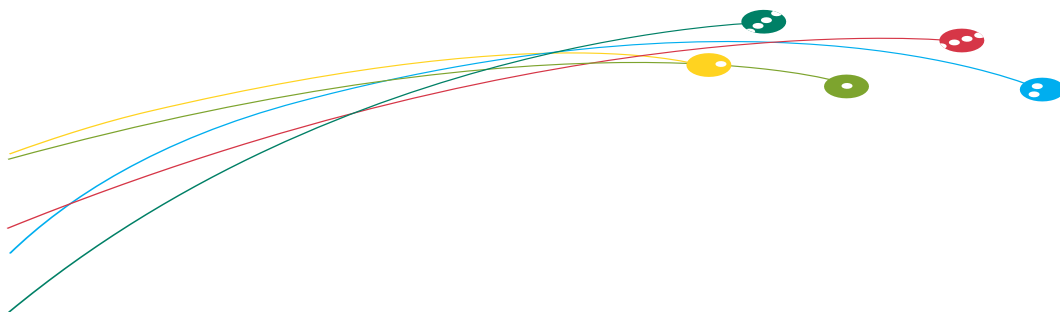

Autorzy: Sławomir Nałęcz, Karolina Goś-Wójcicka,
współpraca - Anna Knapp
Departament Badań Społecznych i Warunków Życia GUS

Opracowanie tabel i wykresów: Karolina Goś-Wójcicka

Opracowanie wersji angielskiej: Sławomir Nałęcz

Skład i druk: ZWP MPiPS. Zam. 840.

W niniejszym folderze prezentujemy wstępne wyniki Badania pracy niezarobkowej poza gospodarstwem domowym przeprowadzonego w I kwartale 2011 r. na reprezentacyjnej próbie losowej, w której przebadano ponad 13 tys. osób w wieku 15 lat i więcej.¹

CO ZBADANO?

Przedmiotem badania była dobrowolna i bezpłatna praca lub pomoc świadczona na rzecz innych, środowiska albo społeczności. Zbadano, ile osób poświęca czas na taką pracę, jaki jest wolumen tej pracy, jakie wykonywano czynności, a także dokonano ich wyceny. Zgodnie z metodologią tego typu badań opracowaną przez Międzynarodową Organizację Pracy² wyróżnione zostały dwa główne rodzaje pracy niezarobkowej:

- praca niezarobkowa świadczona w ramach organizacji, grup, wspólnot czy instytucji, nazywana dalej wolontariatem w organizacjach,
- praca niezarobkowa świadczona bez pośrednictwa organizacji na rzecz osób spoza własnego gospodarstwa domowego (krewni, znajomi, nieznanomi) lub na rzecz środowiska – określana dalej jako praca niezarobkowa świadczona indywidualnie (bezpośrednio).

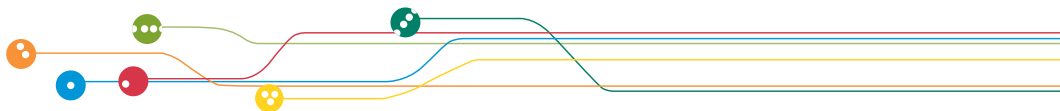
ILE PRACY NIEZAROBKOWEJ NA RZECZ INNYCH ŚWIADCZĄ POLACY I ILE JEST ONA WARTĄ?

W 2010 r. osoby w wieku 15 lat i więcej poświęcające czas na dobrowolną i nieodpłatną pracę poza swoim gospodarstwem domowym wypracowały w ramach tej pracy łącznie 2,5 mld godzin, tj. 1,46 mln etatów przeliczeniowych. Liczba ta stanowi 10,6% w porównaniu z pracą płatną wykonywaną w całej gospodarce narodowej (13,8 mln etatów). Szacunkowa wartość dobrowolnie wykonywanej pracy niezarobkowej wynosi 38,3 mld złotych³.

¹ Opiswane badanie przeprowadzono, jako dodatkowy moduł do Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. Wykorzystano także dane dot. rozpowszechnienia wolontariatu w organizacjach pochodzące z Badania Spójności Społecznej zrealizowanego przez GUS w lutym i marcu 2011 r. na podobnie dużej próbie.

² Zgodnie z wytycznymi zawartymi w podręczniku Manual on the Measurement of Volunteer Work (MOP, Genewa 2011) pytania w kwestionariuszu dotyczyły tego, czy w ciągu 4 tygodni poprzedzających badanie respondenci dobrowolnie i bezpłatnie poświęcali czas na pracę/pomoc świadczoną na rzecz osób spoza własnego gospodarstwa domowego, na rzecz środowiska, różnych typów organizacji, wspólnot religijnych lub instytucji publicznych. W odniesieniu do wolontariatu w organizacjach – zbadano także jego świadczenie w ciągu całego roku 2010.

³ Wstępnego oszacowania wartości pracy niezarobkowej dokonano metodą stawek rynkowych w oparciu o dostępne dane GUS. Przyjęto założenie, że wartość danej pracy niezarobkowej równa jest przeciętnemu kosztowi pracy pracowników, którzy wykonują taką samą pracę odpłatnie.

Zdecydowana większość czasu pracy niezarobkowej świadczona była nie w organizacjach, lecz indywidualnie (85%). Czas poświęcony na taką bezpośrednią pomoc, kierowaną głównie do rodziny spoza gospodarstwa domowego i do znajomych, odpowiadał czasowi pracy 1,24 mln pełnoetatowych pracowników a wykonane prace zostały wycenione na kwotę 29,7 mld zł.

Mniejszą, ale istotną dla funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, część pracy niezarobkowej stanowi wolontariat w różnego rodzaju organizacjach. Odpowiadał on czasowi pracy 0,22 mln pracowników, a jego oszacowana wartość wyniosła 8,6 mld zł.

Wolumen i wartość pracy niezarobkowej poza własnym gospodarstwem domowym w 2010 r.

	Czas pracy		Wartość
	w mln etatów przeliczeniowych	porównanie z pracą płatną w gospodarce narodowej ⁴ (w %)	w mld zł
O G Ó Ł E M	1,46	10,6	38,3
Praca niezarobkowa świadczona indywidualnie	1,24	9,0	29,7
na rzecz:			
Rodziny i znajomych	1,22	8,8	29,1
Nieznajomych, środowiska naturalnego lub społeczności	0,02	0,2	0,6
Wolontariat w organizacjach ⁵	0,22	1,6	8,6
W tym w sektorze non-profit ⁶	0,17	1,3	5,6
w tym w:			
stowarzyszeniach, fundacjach, radach rodziców, ochotniczych strażach pożarnych, klubach sportowych itp.	0,11	0,8	4,1
kościółach, wspólnotach lub organizacjach religijnych	0,04	0,3	1,4

Najwięcej (49%) pracy wykonywanej przez wolontariuszy w ramach sformalizowanych struktur odbywało się w stowarzyszeniach i fundacjach oraz organizacjach do nich podobnych (np. rady rodziców, kluby sportowe, ochotnicze straże pożarne, koła łowieckie). Drugim pod względem liczby przepracowanych godzin obszarem wolontariatu była praca wykonywana na rzecz kościołów, wspólnot lub organizacji religijnych (20%).

Warto zaznaczyć, że większość wolumenu całej pracy niezarobkowej, jak też większość jej wartości monetarnej wypracowana była przez kobiety (odpowiednio: 65% i 62%). Przewaga kobiet była w pracy niezarobkowej świadczonej indywidualnie oraz w zakresie wolontariatu w kościołach, wspólnotach i organizacjach religijnych. Z kolei mężczyźni przeważali w zakresie czasu i wartości wolontariatu świadczonego w stowarzyszeniach, fundacjach i podobnych organizacjach społecznych.

⁴ Przeciętna liczba pracujących w 2010 roku – dane za: Mały Rocznik Statystyczny Polski 2011, s. 143.

⁵ Do wolontariatu w organizacjach zaliczono także pracę niezarobkową w instytucjach publicznych oraz w spółdzielniach i wspólnotach mieszkaniowych.

⁶ Do wolontariatu w sektorze non-profit poza wolontariatem w ramach wymienionych w tabeli grup organizacji wliczony zostały wolontariat świadczony w: związkach zawodowych, partiach politycznych, organizacjach samorządu zawodowego i gospodarczego oraz w organizacjach pracodawców.

JAKIE PRACE WYKONYWANO?

Wśród czynności wykonywanych w ramach pracy niezarobkowej największą część stanowiły prace wiążące się ze stosunkowo niskimi stawkami wynagrodzeń. Ponad połowa wolumenu całej pracy niezarobkowej (0,76 mln etatów) to czynności opiekuńcze (opieka nad dziećmi, chorymi i osobami starszymi). Na drugim miejscu znalazły się tzw. prace proste, głównie związane ze sprzątaniami lub załatwianiem drobnych sprawunków (np. zakupy, zanieśnienie dokumentów do urzędu).

Grupy zawodów odpowiadające czynnościom wykonywanym w ramach pracy niezarobkowej

	Etaty przeliczeniowe	
	w mln	w odsetkach
O G Ó Ł E M	1,46	100
w tym:		
Pracownicy opieki osobistej i pokrewnej	0,76	52
Pracownicy prac prostych, w tym pomoce domowe i sprzątaczk	0,21	14
Specjaliści i średni personel ds. administracji, ekonomii i zarządzania	0,12	8
Pracownicy usług osobistych, w tym strażacy	0,10	7
Robotnicy i rzemieślnicy	0,09	6
Specjaliści i śr. personel w zakresie prawa, spraw społecznych, kultury	0,06	4

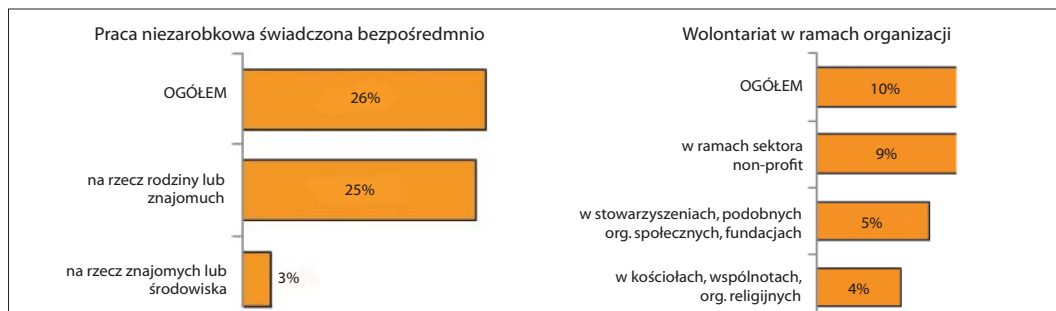
Struktura prac wykonywanych w ramach wolontariatu w organizacjach różni się od ogólnego profilu pracy niezarobkowej. Większą rolę odgrywają tu prace wymagające kwalifikacji i specjalistycznych umiejętności – mające wyższe stawki wyceny wartości rynkowej. Największy wolumen wolontariatu w organizacjach wypracowano w „zawodach” związanych z prawem, sprawami społecznymi i kulturą (0,06 mln etatów przeliczeniowych) oraz dotyczących administracji, ekonomii i zarządzania (0,04 mln etatów przeliczeniowych).

JAKA CZĘŚĆ SPOŁECZEŃSTWA ANGAŻUJE SIĘ W PRACĘ NIEZAROBKOWĄ?

Zebrane dane pokazują, że prawie jedna trzecia respondentów wykonała przynajmniej jedną pracę niezarobkową w ciągu 4 tygodni poprzedzających badanie.

Zaangażowanie w pracę niezarobkową świadczoną bezpośrednio deklarowało 26% respondentów, natomiast poświęcanie czasu na wolontariat w organizacjach, wspólnotach lub instytucjach – 10%.

Odsetek osób w wieku 15 i więcej wykonujących pracę niezarobkową poza gospodarstwem domowym w 4 tygodniach poprzedzających badanie według rodzaju pracy

Pośród różnych form bezpośredniej pracy niezarobkowej, wykonywanych w ciągu 4 tygodni, najczęściej osób udzielało się na rzecz swoich krewnych (19%) lub znajomych (10%); odsetek osób angażujących się w przynajmniej jedną z tych dwu aktywności wyniósł 25%. O wiele mniej respondentów poświęciło swój czas na indywidualne pomaganie osobom nieznanym (1%) czy pracę na rzecz środowiska, społeczności (2%).

Biorąc pod uwagę pracę niezarobkową w różnego typu strukturach organizacyjnych najbardziej popularny był wolontariat w ramach organizacji i grup zaliczanych do sektora non-profit (9% respondentów), a szczególnie w stowarzyszeniach, organizacjach społecznych do nich podobnych i fundacjach (5% badanych). Nieco mniej było wolontariuszy angażujących się w działalność na rzecz kościołów, wspólnot i organizacji religijnych (4%).

Bezpośrednie świadczenie pracy niezarobkowej znacznie częściej niż przeciętnie występuje wśród osób z wykształceniem wyższym, wśród gospodyń domowych, ale także wśród osób pracujących zawodowo, osób w wieku 45–64 i kobiet. Mniej niż średnio w pomoc bezpośrednią angażują się respondenci najmłodszy (15–17 lat) i najstarsi (od 65 lat) oraz osoby niepełnosprawne, uczące się lub z podstawowym wykształceniem.

Wśród wolontariuszy angażujących się w fundacjach, stowarzyszeniach itp. częściej niż przeciętnie występują osoby z wyższym wykształceniem, młode (15–24 lata), szczególnie poniżej 18 roku życia, osoby uczące się lub pracujące zawodowo oraz mieszkańcy największych miast, mężczyźni. Inaczej wygląda to w przypadku osób zaangażowanych w wolontariat w kościołach, wspólnotach lub organizacjach religijnych – w tym przypadku ponadprzeciętnie reprezentowane są kobiety, mieszkańcy wsi, osoby powyżej 64 lat oraz nieaktywne zawodowo. Wspólnym mianownikiem dla obu typów wolontariatu pozostaje zwiększone zaangażowanie ludzi młodych i osób z wyższym wykształceniem.

JAKIE ZNACZENIE MA ZREALIZOWANE PRZEZ GUS BADANIE?

- Po raz pierwszy w Polsce:
 - zebrano i łącznie opracowano dane na temat rozpowszechnienia, wolumenu i rodzaju pracy niezarobkowej wykonywanej w organizacjach, dzięki czemu określona została ekonomiczna wartość wolontariatu,
 - dostarczono tych samych danych także w odniesieniu do pracy niezarobkowej wykonywanej indywidualnie na rzecz środowiska lub na rzecz osób spoza własnego gospodarstwa domowego (krewni, znajomi, osoby nieznanome).
- Po raz pierwszy w Europie, i po raz drugi na świecie wdrożono nowy standard metodologiczny w zakresie pomiaru pracy wolontariackiej opracowany przez MOP.
- Badanie pozwala mierzyć zaangażowanie w różne sieci społeczne (organizacje, wspólnoty religijne, rodzina, znajomi) dając wgląd w ten wymiar kapitału społecznego.
- Badanie pozwoli uzupełnić dotychczasowe szacunki dotyczące wolontariatu w organizacjach non-profit i dzięki temu umożliwi sporządzenie rachunku satelitarne sektora non-profit.
- Planowane jest kontynuowanie badania jako cyklicznego (co 4 lata) – co może być uznane za trwały rezultat Europejskiego Roku Wolontariatu 2011.